

Vakıf Yönetim Organını Oluşturan Kişilerin Vakıf Tüzel Kişisine Karşı Hukuki Sorumluluğu^(*)

Civil Liability of the Persons Forming the Foundation Management
Body Against the Foundation

Barış DEMİRSATAN^(**)

Öz:

Vakıf yönetim organını oluşturan kişiler vakfa karşı vekâlet sözleşmesi hükümlerine tâbi bir hukuki ilişki içindedir. Bu kişiler görevlerini yerine getirirken bu ilişkiden doğan borçlarını ihlal ederek vakfın zarara uğramasına sebep olmuşsa, vakfın bu kişilere karşı tazminat alacağı doğar. Bu durumda sözleşmesel sorumluluğun genel ilkeleri uygulanır. Ancak tazminatın belirlenmesi aşamasında, zarar görenin kusurunun değerlendirilmesinde dikkatli olunmalıdır. Zararın doğumu veya artışında, sorumlu kişiler vakfın yönetim organı olarak etkili olmuşsa, bunun tazminattan indirim sebebi olarak nazara alınmaması gerekir. Tazminata ilişkin talep hakkı vakfa aittir, yasal olarak dava takip yetkisinin kullanılmasına olanak tanınmadıkça, bu alacak hakkının herhangi bir gerekçeyle başka bir kişi tarafından ileri sürülmesine olanak tanınmaz. Vakıf yönetimini birden fazla kişi oluşturuyorsa, bu kişiler kural olarak TBK m. 511/II hükmü sınırları çerçevesinde müteselsilen sorumlu olur. Vakfın iradi örgütlenmesi kapsamında sorumlu tutulabilecek farklı organlara üye kişilerin müteselsil sorumluluğu ise ancak TBK m. 61 hükmüne dayanabilir. Söz konusu tazminat sorumluluğuna vekâlet sözleşmesi hükümleri uygulandığından beş yıllık zamanaşımı uygulanmak gerekir. Bu alacağı vakıf adına talep etmeye yetkili organın üyeleri sorumlu ise, zamanaşımının durduğunun kabul edilmesi lazım gelmektedir. Benzer şekilde, sorumlular vakıf adına ibra sözleşmesi kurmaya yetkili olsa dahi kendilerini ibra edemez. Öte yandan, sorumlu olmayan yönetim organı üyeleri, sorumluları ibra ederse veya alacağın zamanaşımına uğramasına neden olurlarsa, kendi sorumluluklarını doğurabilir.

^(*) Araştırma Makalesi / *Research Article*

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 15.09.2023

Yayınlanmasının Kabul Edildiği Tarih: 22.12.2023

DOI: <https://doi.org/10.58733/imhfd.1451581>

Bu makaleye atıf için: DEMİRSATAN, Barış, “Vakıf Yönetim Organını Oluşturan Kişilerin Vakıf Tüzel Kişisine Karşı Hukuki Sorumluluğu”, **İMİHFD**, C. 9, S. 1, 2024, s. 109-133

Bu çalışma, 28.5.2020 tarihinde İstanbul Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından düzenlenen Medeni Hukukta Güncel Tartışmalar II Sempozyumu'nda sunulan “*Vakıf Yönetim Organının Vakfa Karşı Hukuki Sorumluluğuna İlişkin Esaslar*” başlıklı bildiriye temel almaktadır.

^(**) Doç. Dr., T.C. İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul - Türkiye

E-posta: baris.demirsatan@istanbul.edu.tr

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-0228-5236>

Anahtar Kelimeler:

Vakıf Yönetim Organı, Sorumluluk, İbra, Vekâlet, Zamanaşımı.

Abstract:

The persons who constitute the management body of a foundation have a legal relationship with the foundation subject to the provisions of a mandate contract. If these persons violate their obligations arising from this relationship during the performance of their duties and cause damage to the foundation, the foundation has a claim for compensation against these persons. In this case, the general principles of contractual liability apply. However, during the determination of the compensation, care should be taken in assessing the fault of the injured party. If the responsible persons have been influential in the occurrence or increase of the damage as the governing body of the foundation, this should not be taken into consideration as a reason for reduction of the compensation. If more than one person constitutes the management of the foundation, these persons shall be jointly and severally liable within the limits of Article 511/II of the TCO or Article 61 of the TCO. A five-year statute of limitations must be applied. If the members of the body authorised to claim this receivable on behalf of the foundation are liable, the statute of limitations should be considered to be suspended. The liable persons cannot release themselves even if they are authorised to conclude a release agreement on behalf of the foundation. On the other hand, members of the governing body who are not liable may give rise to their own liability if they release the liabilities or cause the receivable to become time-barred.

Keywords:

Foundation Management Body, Liability, Release, Power of Attorney, Statute of Limitations.

GİRİŞ

Yapıları gereği tüzel kişiler, organlar şeklinde örgütlenir. Tüzel kişinin iradesinin oluşumu ve açıklanması organlar aracılığı ile sağlanır (TMK m. 49, 59). Tüzel kişinin organlarını oluşturan kişiler, bu görevlerini yerine getirirken tüzel kişinin veya üçüncü kişilerin malvarlığında zararın doğmasına yol açabilir. Bu noktada, organları oluşturan kişi veya kişilerin üçüncü kişilere karşı sorumluluğu bakımından, haksız fiil sorumluluğunun koşulları doğduğu ölçüde¹ haksız fiilden (TMK m. 50/III) ve güven sorumluluğunun koşulları doğduğu ölçüde de güven sorumluluğu uyarınca sorumlu olacakları² ve konunun genel sorumluluk rejiminden büyük bir

¹ Burada özellikle hukuka aykırılık unsurunun varlığı önem taşır. Tüzel kişi yönetim organını oluşturan kişilerin görevlerini yerine getirirken üçüncü kişilerin mutlak haklarını ihlal suretiyle zarara yol açması veya menfaat kaybının meydana gelmesini önleme amaçlı bir genel davranış kuralı söz konusu olmadıkça, salt kötü yönetim sonucu üçüncü kişilerin tüzel kişiden alacaklarını tahsil edememesi gibi durumlar yönetim organını oluşturan kişilerin üçüncü kişilere karşı haksız fiil işlediği anlamına gelmez. Yarg. 11. HD., 24.5.2021, 5342/4364 (Kazancı); Yarg. HGK., 22.9.2021, 4-1465/1062 (Kazancı); Yarg. HGK., 2.12.2021, 10-1179/1563 (Kazancı).

² MUSTAKI, Guy, "Obligations et responsabilité des organes dirigeants découlant des normes de corporate governance", *La Semaine judiciaire - doctrine (SJ)* 2006 II, s. 224-226; GILLARD, Nicholas, "La responsabilité des administrateurs: principes et actions", *Aspects actuels du droit de la société anonyme - Travaux réunis pour le 20ème anniversaire du CEDIDAC*, 1. Basım, CEDIDAC, Lozan, 2005, s. 473; LOSER, Peter, "Konkretisierung der Vertrauenshaftung", *Zeitschrift für juristische Weiterbildung und*

sapma göstermeyeceği ifade edilebilir. Fakat organı oluşturan kişilerin, bu görevlerini yerine getirirken tüzel kişiye verdiği zararlardan sorumlu tutulup tutulmayacakları tüzel kişiler hukukuna özgü bir problematik oluşturmaktadır. Mesele, Türk hukukunda özellikle dernek ve anonim ortaklıklar temelinde incelenmekle birlikte, diğer tüzel kişi tipleri bakımından aynı zenginlikle karşılaşılmamaktadır. Vakıf yönetim organını oluşturan kişilerin, vakıf ile aralarındaki hukuki ilişkiden ötürü vakıf malvarlığında meydana getirdikleri zarardan sorumlu tutulma olasılıkları bulunduğu gibi, 5737 sayılı Vakıflar Kanunu m. 10/IV hükmünde (“*Vakıf yönetiminde yer alan kişiler ... kusurlu fiilleri nedeniyle vakfa verdikleri zararlardan sorumludurlar*”) bu husus teyit edilmiştir³. Bu nedenle çalışma, vakıf yönetim organını oluşturan kişi veya kişilerin görevleri çerçevesinde Türk Medeni Kanunu’na göre kurulmuş vakıf tüzel kişisine verdiği zarardan hukuki sorumluluklarına özgülenmiştir.

I. VAKIFLARDA YÖNETİM ORGANI

Türk Medeni Kanunu m. 109 hükmüyle vakıfların fiil ehliyetini kazanabilmesi için tek bir zorunlu organ öngörmüştür⁴. “Yönetim Organı” olarak adlandırılan bu organ, vakıf senedi doğrultusunda vakfa ilişkin tüm karar alma ve yürütme işlevlerine sahiptir⁵. Diğer tüzel kişi örgütlenmelerinden farklı şekilde salt yönetim organının yasa tarafından zorunlu organ olarak belirlenmesinin gerisinde vakfın, vakıf senedi uyarınca tüzel kişilik kazandırılmış bir mal topluluğu (TMK m. 101/I) olması⁶ yatmaktadır. Zira vakfın kuruluştan sona izleyeceği etkinliklerin ana rotası vakıf

Praxis (recht) 1999, s. 88; BSK-GRÜNİNGER, Harold, **Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I**, 6. Basım, Schulthess, Basel, 2016, Art. 83 ZGB, N. 16.

³ AKSOY DURSUN, Sanem, **Vakfın Örgütlenmesi ve İşleyişi**, 1. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2021, s. 168.

⁴ Türk Medeni Kanunu, yönetim organını oluşturan kişilerin belirlenme tarzı açısından da bir sınırlama sevk etmemiştir. TMK m. 106’ye göre vakfın yönetim şeklinin vakıf senedinde gösterilmesi gereklidir. Aksi takdirde TMK m. 107 hükmü uygulama alanı bulur (DURAL, Mustafa / ÖĞÜZ Tufan, **Kişiler Hukuku**, 23. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022, s. 369). Bu noktada hem vakfın kuruluşunda hem de sonraki süreçte, vakfın yönetim organı üyesi olarak belirlenecek kişilerin rızası gerekmektedir (AVCI, Mehmet Özgür, **Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf Yönetim Organı**, 1. Basım, Beta, İstanbul, 2006, s. 71 ve dn. 219). Zira aksi takdirde vakıf ile arasındaki hukuki ilişkiye rızası dışında dâhil edilmiş olur. Her ne kadar ileride vurgulanacağı üzere, organ üyelerinin vekâlet sözleşmesi hükümlerini çerçevesinde istifa hakkı bulursa da istifa anına kadarki süreçte ve istifanın uygun zamanda gerçekleşmemiş sayılması nedeniyle sorumluluğun doğmasına olanak verilmemek gerekir.

⁵ OĞUZMAN, M. Kemal / SELİÇİ, Özer / OKTAY ÖZDEMİR, Saibe, **Kişiler Hukuku**, 20. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022, N. 1400; ÖĞÜZ, Tufan, **Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları**, 1. Basım, Beşir Kitabevi, İstanbul, 2007, s. 76; AVCI, s. 57; CHK-EISENRING, Martin, **Handkommentar zum Schweizer Privatrecht Personen- und Familienrecht - Partnerschaftsgesetz Art. 1-456 ZGB - PartG**, 3. Basım, Schulthess, Zürich Basel Cenevre, 2016, Art. 83 ZGB, N. 6.

⁶ OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY ÖZDEMİR, N. 1261; SEROZAN, Rona / ENGİN, B. İlkay / ATAMER, Yeşim M., **Medeni Hukuk**, 9. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2022, s. 517; DURAL / ÖĞÜZ, s. 371; GÜRZUMAR, Osman Berat, “Türk Medeni Kanunu’nun ‘Vakıflarda üyelik olmaz.’ Hükümünü İptâl Eden Anayasa Mahkemesi Kararı Hakkında”, **Halûk Konuralp Anısına Armağan**, C. 3, 1. Basım, Yetkin, Ankara, 2009, s. 531.

senedinde yer alan amaç uyarınca belirlenmekte olup vakfın gerek amacının gerekse amacın gerçekleştirilmesi için izlenecek yolların tespitinde etkili olması gereken üye yahut paydaş gibi sıfatlar vakıf tüzel kişiliğine yabancıdır⁷.

Vakıf örgütlenmesi bakımından Türk Medeni Kanunu esas itibarıyla geniş bir özgürlük tanımaktadır. Bu çerçevede, vakfın yönetim örgütlenmesinde, karar ve yürütme işlevlerin ayrı organlara verilmesi, yürütme açısından⁸ işlevsel bölünme gibi bir yapılanma yahut atama veya denetim için organlar öngörülebilir, kişi sayısı serbestçe belirlenebilir⁹. Bunun konu açısından pratik sonucu, bir kişinin ancak bünyesinde yer aldığı organın yetki ve görevleriyle sınırlı olarak¹⁰ hukuken sorumlu tutulabilmesidir. Mesela, karar alma ve yürütme işlevlerinin ayrıldığı bir yönetim yapılanmasında yürütme ile görevli organı oluşturan kişiler, karar alma organı nedeniyle zararın doğduğunu kanıtlamak suretiyle sorumluluktan kurtulabileceklerdir.

⁷ ÖĞÜZ, s. 80; SEROZAN / ENGİN / ATAMER, s. 517 ve 519; AKÜNAL, Teoman, **Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler**, 1. Basım, Beta, İstanbul, 1995, s. 137. Bu bağlamda TMK m. 101/III hükmüne ilişkin verilmiş Anayasa Mahkemesi'nin 17.4.2008 tarih ve 14/92 sayılı iptal kararının vakıf tüzel kişiliğine dair Türk Medeni Kanunu'nun öngördüğü bu rejimi değiştirici etkisi yoktur: DURAL / ÖĞÜZ, s. 372; AKBULUT, P. Ezgi, **Vakıf Senedinin Tamamlanması ve Değiştirilmesi**, 2. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2022, s. 118-119; Karş. GÜRZUMAR, s. 546.

⁸ Karar alma bakımındansa, farklı bir değerlendirme yapılmalıdır. En üst düzeyde bir karar organının vakfın amacını yerine getirebilmek için eşgüdümü sağlamak üzere bulunması şarttır. Eşgüdüm sağlama mekanizması bulunmadan farklı işlevlere ilişkin olarak bağımsız organlara en üst düzeyde karar alma imkânının verilmesi, tüzel kişinin amacının yerine getirmesine engel olur. Buna uygun olmayan yapıda bir vakıf senedinin varlığı halinde kuruluş aşamasında TMK m. 107, sonrasında TMK m. 112 hükmünün işletilmesi gerekir.

⁹ OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY ÖZDEMİR, N. 1389 ve 1391; BK-RIEMER, Hans Michael, **Berner Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Einleitung und Personenrecht, Die juristischen Personen Die Stiftungen, Systematischer Teil und Kommentar zu Art. 80-89bis ZGB**, Stämpfli, 3. Basım, Bern, 1981, Art. 83 ZGB, N. 6-7; AVCI, s. 57; AKSOY DURSUN, s. 104 ve 109; Vakıf senedinde boşluk olması halinde boşluğun yargıç tarafından doldurulacağı yönünde: Yarg. HGK., 26.12.2001, 18-1163/1172 (Kazancı).

¹⁰ Yarg. 18. HD., 30.6.2015, 8708/11525 (Kazancı) "... teftiş raporu esas alınarak; vakıf yöneticilerinin mevzuata aykırı davrandıkları, vakfa ait gayrimenkulleri rayiçlerinin çok altında kiraya vermek suretiyle vakıf kaynaklarını verimli bir şekilde kullanmayı basiretli bir idareci gibi hareket etmeyerek vakfı zarara uğrattıkları vb. iddiaları ileri sürülerek vakıf yöneticilerinin görevden alınmalarının istendiği, davalı ...'nun adı geçen vakfın yönetim kurulu yedek üyesi olduğu, mahkemeye tüm davalılar yönünden davanın kabulüne karar verildiği anlaşılmaktadır. Vakıf yönetim kurulu yedek üyesi, doğrudan vakfı yönetmeye ve temsile yetkili kişi olmayıp ancak yönetim kurulu asil üyeliklerinde herhangi bir sebeple boşalma olması halinde görev olarak vakıf yönetimine dahil olur. Davalı ...'nun adı geçen vakfın yönetim kurulu yedek üyesi olup, dava dilekçesinde belirtilen dönemde vakıf yönetim kurulu asil üyeliğine geçtiğine dair bir bilgi ve belge dosyada bulunmamaktadır. Yukarıda gösterilen yasal düzenlemeler ve yapılan açıklamalar dikkate alındığında mahkemeye, davalı ...'nun adı geçen vakfın yönetim kurulu asil üyesi olmaması sebebiyle görevden alma koşulları oluşmadığından...". Öte yandan, vakıf senedine uygun şekilde, organı oluşturan kişilerden birine belli görev alanının verilmesi halinde sorumluluk kural olarak bu üyeye ait olmakla birlikte, diğer üyelerin gözetim ve talimat verme borcu devam eder; bu borçlara aykırılık olduğu takdirde onların da sorumluluğu doğar: AVCI, s. 82; CHK-EISENRING, Art. 83 ZGB, N. 10; BSK-GRÜNINGER, Art. 83 ZGB, N. 19; Ortaklıklar hukukunda: Yarg. 11. HD., 8.12.2003, 4466/11543 (Kazancı); Yarg. 11. HD., 7.10.1994, 5009/7236 (Kazancı).

II. VAKIF TÜZEL KİŞİSİ VE YÖNETİM ORGANI ARASINDAKİ HUKUKİ İLİŞKİ

A. Hukuki İlişkinin Niteliği

Tüzel kişi ile organlarını oluşturan kişiler arasındaki hukuki ilişkinin nitelendirilmesinde, TBK m. 502/I ve II hükümleri yol göstericidir. Vakfın bünyesindeki organlarda görev yapan kişiler, vakfın işini görmekte veya vakıf adına hukuki işlem yapmaktadır. Bu tablo, vekâlet sözleşmesinin yasal tanımına uygundur¹¹. Kaldı ki işgörme edimi içeren her sözleşmesel ilişki, niteliği uygun düştüğü ölçüde ve yasada aksine düzenleme olmadıkça vekâlet sözleşmesi hükümlerine tâbi olmaktadır (TBK m. 502/II¹²). Bununla birlikte vakıf ve yönetim organını oluşturan kişiler arasındaki ilişkiye doğrudan doğruya vekâlet sözleşmesi nitelendirilmesi yapmak isabetli değildir. Her ne kadar organa mensup olmak için kişinin açık veya örtülü rızası şart olmakla birlikte, yönetimin vakıf senedinde belirlenmesi veya TMK m. 112 ya da VK m. 8 uyarınca mahkeme tarafından yeni bir kişinin görevlendirilmesi gibi hallerde vakıf tarafından yönetilmiş teknik anlamda sözleşme kurmaya yönelik bir irade açıklamasından söz etmek olanaklı gözükmemektedir. Bunun yerine vakıf ve ilgili kişi veya kişiler arasındaki hukuki ilişkinin vekâlet sözleşmesi hükümlerine tâbi olduğu sonucuna varmak daha uygundur¹³. Öte yandan bu hukuki ilişkinin vekâlet sözleşmesi hükümlerine tâbi tutulması, bu ilişkiye öncelikle vakıflara ilişkin mevzuat ve vakıf senedinin uygulanmasına engel oluşturmayacaktır.

Vakıf ve yönetim organına mensup kişiler arasındaki hukuki ilişkinin vekâlet sözleşmesi hükümlerine tâbi olmasının bir sonucu da yönetim organını oluşturan kişilerin bu görevlerini her zaman istifa suretiyle TBK m. 512 uyarınca sona erdirebilmeleridir¹⁴. Bu durumda istifaya yönelik irade açıklamasının

¹¹ BSK-GRÜNİNGER, Art. 83 ZGB, N. 17; AVCI, s. 73; Dernek bağlamında: ÇETİN, Orhan, **Dernek Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, 1. Basım, Yetkin, Ankara, 2019, s. 134; Hizmet veya vekâlet sözleşmesi şeklinde: OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY ÖZDEMİR, N. 1400 dn. 436; ÖĞÜZ, s. 73 vd. Ancak yönetim organının yönettiği vakfa karşı bir tâbiyet ilişkisi bulunamayacağından bu ilişkiye vekâlet sözleşmesi hükümleri uygulanmalıdır.

¹² TEKBEN, Tuğçe, **Vekâlet İlişkilerinde Vekâlet Veren Talimatı ve Hukuki Sonuçları**, 1. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2021, s. 396-397.

¹³ Sözleşme benzeri ilişki şeklinde: VON TUHR, Andreas / ESCHER, Arnold, **Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts - Band II (mit Supplement)**, 3. Basım, Schulthess, Zürih, 1984, s. 303 dn. 44.

¹⁴ BK-RIEMER, Art. 83 ZGB, N. 21; ÖĞÜZ, s. 73. VK m. 8 hükmü de istifa olanağını teyit etmektedir. Birlikte vekâlet üstlenme, bireysel istifa hakkına halel getirmez: BK-FELLMANN Walter, **Berner Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Die einzelnen Vertragsverhältnisse Der einfache Auftrag, Art. 394-406 OR**, 1. Basım, Stämpfli, Bern, 1992, Art. 403 OR, N.

vakıf tüzel kişinin irade beyanlarına muhatap olmaya yetkili yönetim organına yöneltilmesi gerekecektir. Ancak bütün üyelerin görevden çekilmesi gibi¹⁵, istifa sonucunda yönetim organı faaliyette bulunmayacak durumda duruma gelecekte, kendisiyle işlem yasağının bir istisnai olarak beyanın yine bu organa karşı yapılması gerekir. Bu durumda VK m. 8 veya TMK m. 112 uyarınca yeni yönetim organı üyeleri belirleninceye veya kayyım atanıncaya kadar TBK m. 513 hükmünün örneksemeye uygulanması uygun düşer. Böylece, vakıf yeni yönetim organı kazanana veya vakfa kayyım atanana dek istifa etmiş yönetim göreve devam eder.

B. Hukuki İlişkinden Doğan Sorumluluğa Esas Borçlar ve Borçların Kapsamları

Vakıf ve yönetim organını oluşturan kişiler arasındaki ilişkide vekâlet sözleşmesi hükümleri uygulanacağından, yönetim organını oluşturan kişilerin vakfa karşı hukuki sorumlulukları ana olarak¹⁶ TBK m. 506/II uyarınca “sadakat ve özen” borçlarına dayalıdır. Bu itibarla, yönetim organını oluşturan kişiler, bu görevlerini yerine getirirken vakfa karşı sadakat ve özen borçlarını ifa etmek zorundadır¹⁷. Aksi takdirde, hukuki sorumluluğun diğer koşulları mevcutsa, bu borçlara aykırılık yönetim organını oluşturan kişilerin vakfa karşı sorumluluğunu doğurur. Başka bir deyişle vakıf yönetim organını teşkil eden kişilerin vakfa karşı hukuki sorumluluğunun doğumu için gerekli borca aykırılık unsurunu, esas olarak TBK m. 506/II uyarınca doğan sadakat ve özen borçlarının ihlali oluşturmaktadır.

Bu çerçevede, sadakat borcundan, vekilin müvekkilinin menfaatini diğer tüm kişilerin menfaatinden üstün tutma yükümlülüğü¹⁸, özen borcundan ise ve-

192; BSK-WEBER, Rolf H., **Basler Kommentar Obligationenrecht I**, 6. Basım, Helbing & Lichtenhahn, Basel, 2015, Art. 403 OR, N. 6. Karş. SARI, Suat, **Vekâlet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi**, 1. Basım, Beşir Kitabevi, İstanbul, 2004, s. 234 vd.

¹⁵ Tek bir üye kalmış olsa dahi onun irade açıklamalarına muhatap olmaya yetkili kaldığı kabul etmek gerekir. OFK-BÜHLER, Ronald, **Orell Füssli Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht**, 4. Basım, Orell Füssli, Zürih, 2023, Art. 403 OR, N. 4.

¹⁶ Öte taraftan, vekâlet sözleşmesi hükümleri kapsamında, vekilin diğer borçlarının yerine getirilmemesi halinde sorumluluğun doğması yine mümkündür.

¹⁷ ÖZTAN, Bilge, **Tüzel Kişiler**, 2. Basım, Turhan, Ankara, 1998, s. 129.

¹⁸ ARAL, Fahrettin / AYRANCI, Hasan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 12. Basım, Yetkin, Ankara, 2019, s. 447; YAVUZ, Cevdet, **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Cilt 2, 11. Basım (Hazırlayanlar: YAVUZ, Cevdet / ACAR, Faruk / ÖZEN, Burak), Beta, İstanbul, 2022, s. 1316; EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 7. Basım, Yetkin, Ankara, 2019, N. 2509; BK-FELLMANN, Art. 398 OR, N. 24; BSK-WEBER, Art. 398 OR, N. 8; Yarg. 1. HD., 6.7.2023, 2280/4059 (Kazancı) “*Bu itibarla vekil, vekil edenin yararına ve iradesine uygun hareket etme, onu zararlandırıcı davranışlardan kaçınma yükümlülüğü altındadır ... Vekil edenin yararı ile bağdaşmayacak bir eylem veya işlem yapan vekil değişilen maddenin son fıkrası uyarınca sorumlu olur*”.

kilin üstlendiği işgörmeye edimini yerine getirirken yasal ölçüt çerçevesinde özenli hareket etmesi yükümlülüğü¹⁹ anlaşılmalıdır. Buna göre, vakıf yönetim organını oluşturan kişilerin görevlerini yerine getirirken vakfın menfaatini üstün tutarak görev kapsamında nesnel olarak mümkün en üst düzeyde özenli davranmaları gerekmektedir.

Özen borcunun kapsamının tespitinde TBK m. 506/III hükmü dikkate alınacaktır. Buna göre, yönetim organında görevli olan kişilerden nesnel olarak, üstlendiği görev ve yetkiler ölçüsünde, basiretli bir tüzel kişi yöneticisinin²⁰ özeni beklenmektedir²¹. Sadakat borcu hususunda ise böyle bir ölçeklendirmeye gerek görülmemiştir. Zira vekil olarak yöneticinin görevini yerine getirirken daima vakfın menfaatlerini önde tutması gerekir. Herhangi bir gerekçeyle, başka bir kişinin menfaatlerinin üstün tutulmasına olanak sağlayacak şekilde bu borcun kapsamı daraltılamaz.

Vakıf yöneticilerinin sorumlulukları ve görevden alınmalarına ilişkin Vakıflar Kanunu m. 10/I hükmü yöneticilerin özen ve sadakat borçlarının içeriklerinin somutlaştırılmasında yol göstericidir²². Bu itibarla, vakıf senedine ve mevzuata uymamak, vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmamak, vakfın malları ile

¹⁹ ARAL / AYRANCI, s. 448; EREN, **Özel Hükümler**, N. 2500; YAVUZ, s. 1304 vd.

²⁰ Yönetim organının ticari işletmenin ekonomik esas ve yöntemlere göre yürütülmesiyle sorumlu olduğu: OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY ÖZDEMİR, N. 1400; Mülga 25.7.1970 tarihli 7/1066 sayılı Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzük m. 23 (“*Vakıf idarecileri, vakıf senedinde yazılı şartlarla, yürürlükteki kanun ve nizamla uymak ve genel olarak basiretli bir idareci gibi hareket etmek zorundadırlar*”) uyarınca genel olarak basiretli tacir kavramından uygun düştüğü ölçüde yararlanılabileceği fikrinde: AKÜNAL, s. 136.

²¹ BSK-GRÜNİNGER, Art. 83 ZGB, N. 22; AKSOY DURSUN, s. 171; Yarg. 18. HD., 2.6.2015, 6494/9303 (Kazancı) “... *davalı vakfın 2005-2008 yılları işlemlerine dair olarak düzenlenen teftiş raporunu esas alarak; vakıf yöneticilerinin mevzuata aykırı davrandıkları, emlak vergilerinin zamanında yatırılmadığı, vakfa ait gayrimenkulleri rayiçlerinin çok altında kiraya vermek suretiyle vakıf kaynaklarını verimli bir şekilde kullanmayıp basiretli bir idareci gibi hareket etmeyerek vakfı zarara uğrattıkları, vakıf tarafından yapılan bazı harcamalara kayıtlara intikal ettirmedikleri, daha önceki teftiş raporunda belirtilmesine ve bu konuda uyarılmalarına rağmen vakıf belgelerinin zamanında teftiş makamına iletilmediği ileri sürülerek 5737 Sayılı Vakıflar Yasası'nın 10. maddesine aykırılıklar sebebiyle vakıf yöneticilerinin görevden alınmaları istenildiğine göre...*”; Malvarlığı yönetimi bakımından özenli yönetimin gerektiği; güvenlik, rantabilite ve likidite hususlarının dikkate alınmasının icap ettiği: CHK-EISENRING, Art. 83 ZGB, N. 7.

²² Bu noktada vakıf yöneticilerinin ağır kusurlarıyla vakfı zarara uğratma halinde görevden alınabilmeleri, TBK m. 115 hükmüne kıyasen vakıf senedinde vakıf yöneticilerinin hafif kusurları halinde sorumlu olmayacakları yönünde bir hükme verilip verilemeyeceği yönünde bir soru yaratabilir. Vakfın amacına uygun faaliyette bulunması zorunluluğunu teminen vakıf malvarlığının azalmasını önlemek için böyle bir olanağa imkân verilmesi gerekir: BK-RIEMER, Art. 83 ZGB, N. 19; CHK-EISENRING, Art. 83 ZGB, N. 9; Dernekler bakımından hafif kusur için dernek tüzüğünde bu olanağın bulunduğu fikrinde: ÇETİN, s. 184. Diğer yandan öğretide azınlıktaki bir görüşün (BSK-WIEGAND, Wolfgang, Art. 100 OR, N. 6; BUCHER, Eugen, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil ohne Deliktsrecht**, 2. Basım, Schulthess, Zürich, 1988, s. 348 dn. 77; YAVUZ, s. 1308) vekâlet ilişkilerinde vekil lehine sorumsuzluk anlaşması yapılamayacağı yönünde olduğunu da hatırlamak gerekir. Vakıflar açısından bu görüşte: AVCI, s. 81.

gelirlerini amaca uygun kullanmamak ve Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından tespit edilen noksanlık ve yanlışlıkları verilen süre içerisinde tamamlamak, düzeltmemek veya aykırı işlemlere devam etmek eylemlerinin vakıf yönetim organını oluşturan kişilerin sorumluluğunu doğurmaya elverişli olduğu ifade edilmelidir²³.

Son olarak yönetim organına bu görevleri karşılığında huzur hakkı benzeri bir karşı edim öngörülmemiş olduğu durumda dahi TBK m. 114/I hükmünden hareketle yönetim organını oluşturan kişilerin borçlarının kapsamının ve kusurlarının takdirde lehlerine bir değerlendirme yapılamayacağı, bu durumun ancak tazminatın belirlenmesinde nazara alınabileceği vurgulanmalıdır. Zira güvene dayanan vekâlet ilişkisinin bünyesi, vekilden beklenecek özen derecesinin belirlenmesinde ücretin ölçüt alınmasına uygun düşmemektedir²⁴.

III. SORUMLULUK REJİMİ

A. Genel olarak

Vakıf yönetim organını oluşturan kişiler bakımından da geçerli hukuki sorumluluğun doğumu için gerekli unsurlar genel surette, fiil, borca veya hukuka aykırılık, kusur, zarar ve uygun nedensellik bağı olarak ifade edilebilir²⁵. Vakıf yönetim organını oluşturan kişilerin vakfa karşı hukuki sorumluluğu bakımın-

²³ Mevzuata, vakıf senedine ve özellikle amaca aykırı yönetim her halükarda özen borcunun ihlalidir: OĞUZMAN / SELİÇİ / OKTAY ÖZDEMİR, N. 1409; BSK-GRÜNİNGER, Art. 83 ZGB, N. 21a; CHK-EISENRING, Art. 83 ZGB, N. 9; ATF 128 V 124; Yarg. 18. HD., 26.5.1998, 3814/6091 (Kazancı) “*Vakıf yöneticileri, vakıf parasını harcarken vakfın amacına ve bu amaca yönelik olarak vakıfname öngörülen kurallara uymak durumundadırlar. Bu kurallara uyulmaması halinde, diğer bir deyimle vakıf parası, açıkça vakfın amacına uygun olmayan yerlerde harcandığı takdirde vakfın bu sebeple zarara uğratıldığı kabul edilmelidir. Çünkü; amaç dışında olan bu harcamalar yapılmasıyla vakfın amacına uygun harcamalar daha büyük meblağlarla yapılacak idi. Bu sebeple davalılar ... ilke olarak vakfın uğratıldığı bu zarardan sorumludurlar*”; Yarg. 6. HD., 11.3.1980, 7720/2266 (Lexpera) “*Vakıf yöneticilerinin, vakıf senedi ve yönetmeliğine aykırı olarak, hiç bir taahhüt olmadan ve banka idare meclisinin muvafakatını sağlamadan 10 yıl vade ve %1 faizle 9.410.000 lirayı borç olarak verdiklerinde taraflar birleşmişlerdir ... Vakıf idarecileri, vakıf senedinde yazılı şartlarla, yürürlükteki kanun ve nizamlara uymak ve genel olarak basiretli bir idareci gibi hareket etmek zorundadırlar ... Vakıf idarecileri vakıf senedindeki şartlar ve idareciler, tanınan yetkiler dışında vakıf gelirini sarf edemezler. Vakfa zarar veren kavli ve fiili hareketlerde bulunamazlar*”; Yarg. 18. HD., 3.6.2010, 4760/8420 (Kazancı) “*Kurulmuş olan bir vakfın özgülendiği amaç doğrultusunda varlığını sürdürmesi ve yönetim organlarıncı da bu amacın gerçekleştirilmesi esastır ... önemli olan vakfın amacını gerçekleştirilmesiyle dolayısıyla özgülünen mal ve hakların amacın gerçekleşmesi için yapılacak iş ve işlemlere harcanmasıdır*”.

²⁴ İFM, 13.11.2001, H 200/01 (Swisslex) “*Ücret karşılığı olmasa dahi görevi üstlenerek işgören, organsal borçlarla yükümlü olur. Gönüllülük bu borçların daha az özenle yerine getirileceği anlamına gelmez*”; İFM, 20.8.2002, 5A.8/2002 (Swisslex); ARAL / AYRANCI, s. 449-450; GÜMÜŞ, M. Alper, **Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda Vekilin Özen Borcu**, I. Basım, Beta, İstanbul, 2001, s. 339; Aksi görüşte: BSK-GRÜNİNGER, Art. 83 ZGB, N. 24; CHK-EISENRING, Art. 83 ZGB, N. 10.

²⁵ BSK-GRÜNİNGER, Art. 83 ZGB, N. 21; CHK-EISENRING, Art. 83 ZGB, N. 9; ATF 128 V 124.

dan bu unsurlardan, fiil ve uygun nedensellik bağının özellik göstermeyeceği için söz konusu unsurlara ayrıca değinmeye gerek bulunmamaktadır. Sorumluluğun borca aykırılık unsuruna ise yukarıdaki başlıkta temas edilmiştir. Buna göre, vakıf ve yönetim organını oluşturan kişiler arasındaki vekâlet sözleşmesi hükümlerine tâbi ilişki çerçevesinde doğan bir borcun yerine getirilmemesi, bu unsurun varlığı için yeterlidir. Buna karşılık, sorumluluğun diğer unsurları ile ispat yükü ve yönetim örgütlenmesinin sorumluluk üzerindeki etkisi özellik arz ettiklerinden bu noktaları ayrıca açıklama gereksinimi bulunmaktadır.

B. Zarar ve Tazminatın Belirlenmesi

Vakıf ve vakıf yönetim organını oluşturan kişiler arasındaki hukuki ilişki-den meydana gelen borcun yerine getirilmemesinden doğan bir sorumluluk (TBK m. 112²⁶) söz konusu olduğundan, vakfın olumlu menfaati zararın tespitinde esas alınır. Farklı bir ifadeyle, vakıf yönetim organını oluşturan kişiler, vakfa karşı olan borçlarını yerine getirmiş olsalardı, vakıf malvarlığının bulunacağı varsayımsal durum zararın tespitinde belirleyicidir.

TBK m. 114/II hükmünde yapılan gönderme uyarınca zarar ve tazminatın belirlenmesi aşamalarında TBK m. 50-51 hükümleri örneksene yoluyla uygulama alanı bulur. Vakfın yönetim organı üyelerinin sorumluluğu bakımından özellikli olarak TBK m. 52/I kapsamında zarar görenin kusuruna (birlikte/müterafık kusur) değinmek gerekir. Anılan hüküm uyarınca, hukuka yahut borca aykırılık sonucunda zarara uğrayan kişi, bu zararın doğumunda veya artısında, nedensellik bağını kesmeyecek ölçüde²⁷ etkili olmuşsa yargıç, tazminatın belirlenmesi aşamasında tazminatı tespit edilen zarardan daha düşük bir tutarda takdir edebilir ve hatta tazminata hükmetmekten tamamen sarfınazar edebilir.

²⁶ TBK m. 112 hükmü kaynağı ne olursa olsun bir borcun ifa edilmemesi halinde bu borcun ifasına olan menfaatin giderim konusu olacağını düzenlemektedir: ÖZ, Turgut, **İstanbul Şerhi-Türk Borçlar Kanunu ve Yürürlük Kanunu**, 3. Basım, Vedat, İstanbul, 2019, TBK m. 112, N. 5 ve 13; DEMİRSATAN, Barış, **Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Sözleşmenin Haksız Olarak Sona Erdirilmesi**, 2. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2021, s. 158-159; GAUCH, Peter / SCHLUEP, Walter R. / EMMENEGGER, Susan, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil Band II**, 9. Basım, Schulthess, Zürih Basel Cenevre, 2008, N. 2933. Bu nedenle TBK m. 114/II hükmünde yer alan “sözleşmeye aykırılık hâllerine” ifadesi amacından dar olup isabetsizdir.

²⁷ OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. II, 17. Basım, Vedat, İstanbul, 2022, N. 379-380; NOMER, Haluk N., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 19. Basım, Beta, İstanbul, 2023, N. 113; EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 24. Basım, Yetkin, Ankara, 2019, N. 1747; ANTALYA, O. Gökhan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II**, 1. Basım, Legal, İstanbul, 2015, s. 464; AKINCI, Şahin, **Borçlar Hukuku Bilgisi**, 10. Basım, Sayram, Konya, 2017, s. 180; Yarg. HGK., 15.12.2022, 21-297/1760 (Kazancı) “... zarar görenin kusurunun illiyet bağıni kesecek yönünde olup olmadığı tespit edildikten sonra zarar görenin müterafık (ortak) kusuru belirlenerek sorumluluk paylaşılır tazminattan indirim yapılacaktır”.

Vakıf yönetim organını oluşturan kişilerin vakfa karşı sorumluluğunda, zarara uğrayan vakıftır. TBK m. 52/I uyarınca zarar görenin kusuru teşkil edebilecek eylemleri dolayısıyla vakfın işlemesi gerekmektedir. Bir tüzel kişi olarak vakıf bu eylemleri yönetim organı aracılığı ile yapabilir. Oysa bu organı oluşturan kişilerin sorumluluğu söz konusudur. Bu durumda vakıf aleyhine zarar görenin kusurundan söz etmek, sorumluların kendi kınanabilir eylemlerinden yararlanması anlamına geleceğinden kabul edilemez. Zarar görenin kusurundan bahisle tazminattan indirim yapılması, iradi örgütlenmesinin bulunduğu durumlarda, zararın doğumu veya artışı sırasında sorumlu tutulan kişiler dışında bir organının etkili olması halinde mümkün sayılabilir. Örnek olarak, karar organının²⁸ yol açtığı bir zararın artmasına yürütme organının neden olduğu bir durumda, karar organını oluşturan kişilere karşı tazminat talep edildiğinde, yürütme organını oluşturan kişilerin eylemleri, vakfın müterafik kusuru olarak ileri sürebilir. Zarar görenin kusuruna dayalı olarak tazminattan indirim yapılabilecek diğer bir olasılık ise, zararın doğumu veya artışı sırasında vakfın sonraki yönetim organını oluşturan kişilerin etkili olmasıdır²⁹.

C. Kusur

Vakıf yönetim organını oluşturan kişilerin sorumluluğu, vakıf ile aralarındaki hukuki ilişkin doğan borcun ihlalden kaynaklandığından esas olarak TBK m. 112 hükmü uygulanacaktır³⁰. Bu itibarla, vakıf yönetim organını oluşturan kişilerin sorumluluğu kusura dayanmakta olup sorumluluğu bertaraf edebilmek için kusursuzluğun ispat edilmesi gerekmektedir³¹. Fakat genel hükümler çerçevesinde vekilin kusursuz olarak sorumlu tutulabileceği ihtimallerde, aynı ilke vakıf yönetim organı mensupları bakımından söz konusu olacaktır. Bu husus özellikle, yardımcı kişi kullanımı (TBK m. 116) çerçevesinde geçerli olur³². Vakıf senedinde öngörülüşse TBK m. 507/II hükmüne uygun olarak³³, alt-vekâlet

²⁸ Karar organının vakıf amacını yerine getirmek için karar alma imkânının bulunduğu, vakfedenin belirlediği amaçla sınırlı olduğu vurgulanmak gerekir: BK-RIEMER, Art. 83 ZGB, N. 9; CHK-EISENRING, Art. 83 ZGB, N. 6; DURAL / ÖĞÜZ, s. 370; GÜRZUMAR, s. 533. Temel irade vakıf senedinde yer aldığından demek veya ortaklıklara benzer bir karar organına gerek olmadığı: SEROZAN / ENGİN / ATAMER, s. 519.

²⁹ Bu varsayımda, yeni yönetim organı da kaybettirdiği tazminat alacağı kadar sorumlu olacaktır. Zira bu durum her halükarda özensiz bir yönetimi gösterir.

³⁰ Vakfın tazminat alacağını haksız fiile dayandırdığı takdirde, bu sorumluluk rejiminin kuralları uygulanır (CHK-EISENRING, Art. 83 ZGB, N. 9). Yargılamada ise TBK m. 60 gereğince aksine bir talep yoksa TBK m. 112'e dayalı sorumluluk rejimi esas alınmak gerekir.

³¹ CHK-EISENRING, Art. 83 ZGB, N. 10; BSK-GRÜNİNGER, Art. 83 ZGB, N. 21; AVCI, s. 76.

³² İlgili kişilerin tüzel kişiyle sözleşme ilişkisi içinde olması halinde TBK m. 116'nın uygulanmayacağı bu kişilerin tüzel kişiye karşı kendi sözleşmeleri çerçevesinde sorumlu olabileceği: ÇETİN, s. 202.

³³ Vakıf senedinde aksine hüküm yoksa kural, görevin şahsen ifasıdır: BSK-GRÜNİNGER, Art. 83 ZGB, N. 5a; CHK-EISENRING, Art. 83 ZGB, N. 4.

ilişkisi çerçevesinde birtakım görevler bakımından organ mensubu sıfatını taşımayan alt-vekillere başvurulduğu durumda, sorumluluk anılan hüküm uyarınca sadece alt-vekilli seçme ve talimat vermede özensiz olduğu müddetçe sorumluluk doğar³⁴.

Vakıflar Kanunu m. 10/IV hükmünde yer alan “*Vakıf yönetiminde yer alan kişiler ile vakıf çalışanları kusurlu fiilleri nedeniyle vakfa verdikleri zararlardan sorumludurlar*” düzenlemesinin, TBK m. 112 uyarınca mevcut sorumluluk rejimini teyit ettiğini vurgulamak önem taşır. Eş deyişle VK m. 10/IV hükmü TBK m. 112 hükmüne nazara özel hüküm niteliği taşımamaktadır. Sadece nötr bir şekilde, belirtilen kişilerin sorumlu tutulma olanaklarının bulunduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla ispat yükü açısından kusurun vakıf tarafından kanıtlanması gerektiği ileri sürülemez. Yasakoyucunun amacı burada vakfın, yöneticilerine karşı sahip olduğu talep olanaklarını daraltmak değildir³⁵.

Sorumluluk, kusur açısından da çok büyük ölçüde vekâlet sözleşmesinde vekilin kusuru ile özdeşlik göstermektedir. Bununla birlikte, amacına ulaşmak için ticari işletme işleten vakıflarda, tacir sıfatının kazanılmasından bağımsız olarak, ticari işletme kapsamında birtakım riskler almanın olağan olduğu ve bu riskin olumsuz sonuçlanmasının yönetim organının her durumda kusurlu sayılmasına neden olmayacağı kabul edilmelidir. Zira ticari faaliyete girişmek bünyesinde doğası gereği bir risk barındırmaktadır. Vakıfların amaçlarına ulaşmak için ticari işletme işletmesine olanak tanıyan hukuk düzeni, bu risklerin üstlenilmesine de cevaz vermiştir. Kusurun varlığını tespitte önemli olan ölçüt, riskin karar tarihinde ticari açıdan alınabilirliği³⁶ ve sonrasında riskin gerçekleşmemesi için gerekli özenin gösterilmesidir. Bu noktada, özellikle anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu

³⁴ BSK-GRÜNİNGER, Art. 83 ZGB, N. 19; Derneklerde: ÇETİN, s. 203.

³⁵ Ancak belirtmek gerekir ki benzer içerikteki TTK m. 553/I hükmüne ilişkin olarak aksi yönde karar mevcuttur: Yarg. 23. HD., 6.2.2019, 2905/301 (Kazancı); TBK m. 112 hükmünün esas alınması gerektiği yönünde: KENDİGELEN, Abuzer, *Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, 3. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2016, s. 460; Kusur bakımından aynı içerikteki İBK m. 754 hükmü açısından benzer yönde: OFK-AMSTUTZ, Marc / GOHARI, Ramin Silvan, Art. 754 OR, N. 117; İFM, 5.1.2011, 4A. 467/2010 (Swisslex) “*Ortaklık ve yönetim kurulunun her bir üyesi arasındaki hukuki ilişki vekâlete tâbi olduğundan (ATF 129 III 499 gerekçe 3.3 sayfa 503), kusurun varlığını, İsviçre Borçlar Kanunu m. 97/I hükmünü uygulayarak, karine olarak kabul etmek mümkündür*”.

³⁶ Benzer yönde: KAPLAN İbrahim, “Bankaların Gözetimi, Denetimi ve Hukuki Sorumluluk”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, Y. 2006, C. 23, S. 3, s. 23; GÖKTÜRK, Kürşat, “Amerikan, Alman, İsviçre ve Türk Hukukunda İşadamı Kararı İlkesi”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Y. 2011, C. 2, S. 2, s. 239; Genel olarak vakıf malvarlığının risklere maruz bırakılmaması görüşünde: CHK-EISENRING, Art. 83 ZGB, N. 7.

bakımından uygulanabilir nitelikteki “işadamı kararı” ölçütünden faydalanılması olanaklıdır³⁷.

D. Talep Hakkı Sahibi ve Yönetim Örgütlenmesinin Sorumlular Üzerindeki Etkisi

Vakıf yönetim organını oluşturan kişilerin vakfa karşı hukuki sorumluluğunda alacak hakkı ve bununla bağlantılı olarak talep hakkı vakıf tüzel kişisine aittir³⁸. Buna göre, tazminat alacağı, vakıf yönetim organı tarafından vakıf adına talep edilebilecektir. Tazminat alacağı, zararın meydana gelmesiyle doğduğu³⁹ için alacak doğduğu anda borçlu ile bu borcun ifasını talep edecek alacaklının temsile yetkili yönetim organını oluşturan kişiler arasında kural olarak özdeşlik bulunacaktır. Bu özdeşliğin yarattığı fiili talep olanaksızlığı sebebi ile tazminat alacağına ilişkin dava takip yetkisinin üçüncü bir şahsa ait olup olamayacağı sorusu akla gelebilir. Dava takip yetkisi, bir alacağı dava edebilmeye ilişkin yasa ile belirlenen usul hukuku alanına ait yetkiyi ifade eder (HMK m. 53⁴⁰). Kural, alacaklının alacağı talep ve dava edebilmesidir. Bununla birlikte, bir yasa hükmü ile bir kişinin başka bir kişiye ait alacağı, kural olarak alacaklı lehine hükmedilmek üzere, dava edebilmesine olanak tanınabilir. Vakıflara ilişkin mevzuat göz önünde bulundurulduğunda, denetim makamı olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bu yönde bir yetki tanınmadığı görülmektedir⁴¹. Bu durumda vakfın ancak vakıf yönetim organının Vakıflar Kanunu m. 10 veya TMK m. 112 uyarınca görevden alınarak yerine tayin edilecek kişilerle oluşan yönetim organı yahut kayyım aracılığı ile tazminat alacağını talep etmesi sağlanabilir⁴². Bunun yanı sıra, vakfın ala-

³⁷ TEKİNALP, Ünal, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, 4. Basım, Vedat, İstanbul, 2015, s. 440. Kaldı ki öğretilerde öteden beri ticari yaşamın içinde olan risklerin gerçekleşmesinin tek başına sorumluluk sebebi olmayacağı kabul edilmiştir: HELVACI, Mehmet, *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukukî Sorumluluğu*, 1. Basım, Beta, İstanbul, 2001, s. 2; ÇAMOĞLU, Ersin, *Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukukî Sorumluluğu*, 2. Basım, Vedat, İstanbul, 2007, s. 73.

³⁸ BSK-GRÜNINGER, Art. 83 ZGB, N. 26; OFK-AEBERSOLD, Thomas / LEIMER, Rahel, *Orell Füssli Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch*, Orell Füssli, 4. Basım, Zürih, 2021, Art. 83 ZGB, N. 9.

³⁹ DEMİRSATAN, s. 171.

⁴⁰ KURU, Baki, *Medenî Usul Hukuku El Kitabı*, Cilt I, 1. Basım, Yetkin, Ankara, 2020, s. 330-331; PEKCANITEZ, Hakan / TAŞ KORKMAZ, Hülya, *Pekcanitez Usûl-Medenî Usûl Hukuku*, 15. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2017, s. 593 ve 597.

⁴¹ Bununla birlikte olması gereken hukuk açısından Vakıflar Kanunu'na bu yönde bir hüküm eklenmesi yerinde olacaktır.

⁴² Vakıflar Kanunu m. 10 hükmünde sayılan sebepler her halükarda yönetim organını oluşturan kişilerin görevden alınması için dayanak oluşturmaktadır. TMK m. 112 uyarınca bu sebeplerin yanı sıra başka olgular da görevden alınma için haklı neden teşkil edebilir. Bu çerçevede Vakıflar Kanunu m. 10 ve TMK m. 112 hükümleri yönetim organını oluşturan kişilerin görevden alınmaları hususunda birbirlerinin uygulanmasına engel olmaz. Vakıflar Kanunu m. 10/II(c) hükmü vakfı ağır kusurla zarara uğratan yöneticile-

caklılarından birisinin tazminat alacağını haczettirdiği takdirde İİK m. 120/II uyarınca, tacir sıfatına sahip bir vakıf (TTK m. 16) iflas ettiği takdirde iflas alacaklılarının bu tazminat alacağını İİK m. 245 uyarınca dava etmesi mümkündür. Bu ihtimalde dava sonucunda elde edilen alacak, dava takip yetkisi alan kişinin alacağına ve masraflarına sayılır (İİK m. 120/III, 245⁴³).

Vakıf yönetim organını birden fazla kişi oluşturduğu takdirde müteselsil sorumluluğun doğacağı sonucuna varmak gerekir⁴⁴. Bu noktada bir ayırım yapılması uygun düşer. Vakıf yönetim organını oluşturan kişiler birlikte vekâlet görevi üstlenmiş olduklarından TBK m. 511/II uyarınca müteselsil sorumluluk doğar. Ancak vakıf senedinde iradi olarak farklı bir yapı yönetim için örgütlenmesi için öngörüldüğü, yönetimle ilgili farklı organları oluşturan kişilerin sorumluluğunda aynı organı oluşturan kişiler arasındaki teselsül TBK m. 511/II'ye⁴⁵; farklı organlar arasındaki kişiler arasındaki teselsül ise ayrı hukuki ilişkilerin varlığından ötürü TBK m. 61'e dayanır⁴⁶. Anonim ortaklık yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğunda düzenlenen farklılaştırılmış teselsül (TTK m. 557) burada örnekseme yoluyla uygulama alan bulamaz. Ancak, bir tazminat borcunda müteselsil sorumluluk söz konusu olduğundan, her bir sorumlu kendi bünyesinde mevcut tazminattan indirim sebeplerini ileri sürebilir⁴⁷. Buna göre, örnek olarak, yönetim organını oluşturan kişilerden herhangi biri kusurunun hafifliğini ileri sürerek sorumlu olduğu tazminat tutarından indirim yapılmasını TBK m. 51/I uyarınca sağlayabilir; benzer şekilde kusursuz sorumluluğu doğu-

rin görevden alınacağını düzenlemektedir. Hükümde diğer sayılan olguların gerçekleşmesi halinde, zararın doğumu ve kusurun varlığından bağımsız olarak, vakıf yönetim organının değiştirilmesi söz konusu olabilecektir. Buna karşılık, hükümde sayılan diğer olgular gerçekleşmeksizin vakfın hafif kusurla zarara uğratılması halinde, ancak TMK m. 112 anlamında haklı sebep varsa yönetim değişikliğine gidilerek zararın giderimi temin edilebilecektir.

⁴³ Sözleşmesel tazminatın İİK m. 120/II uyarınca dava edilebileceği: Yarg. 23. HD., 22.10.2014, 8046/6505 (Kazancı).

⁴⁴ Kurul olarak yönetim organında görev almayı kabul eden yöneticilerin vakıfça anlaşılacak surette birlikte hareket iradesinin bulunduğu açıktır. Bu itibarla TBK m. 511/II hükmünün uygulama koşullarından biri olan birlikte hareket iradesi (SARI, s. 234) daima mevcuttur.

⁴⁵ VON TUHR / ESCHER, s. 303 dn. 44; BK-FELLMANN, Art. 403 OR, N. 153; TBK m. 61 hükmü çerçevesinde de müteselsil sorumluluğun doğumunun olanaklı bulunduğu yönünde: CR-WERRO, Franz, **Commentaire Romand Code des obligations I**, 2. Basım, Helbing Lichtenhahn, Basel, 2012, Art. 403 CO, N. 8.

⁴⁶ CHK-EISENRING, Art. 83 ZGB, N. 10. Ayrıca TBK m. 511/II hükmünün uygulanabilmesi için üstlenilen işgörmeye edimlerinin aynı içerikte olması gerekir: ATF 125 III 223; BSK-WEBER, Art. 403 OR, 5. Karş. Teselsülün genel olarak TBK m. 61'e dayandığı fikrinde: AVCI, s. 81.

⁴⁷ CR-WERRO, Art. 403 CO, N. 8; EREN, **Genel Hükümler**, N. 2548; NOMER, N. 126.11; TEKİNAY, S. Sulhi / AKMAN, G. Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993, s. 702; TANDOĞAN, Haluk, **Türk Mes'uliyet Hukuku**, 1. Basım, Vedat, İstanbul, 2010, s. 382; AVCI, s. 81; Karş. ANTALYA, s. 547-548.

ran bir hukuki sebep yoksa kusursuzluğunu ispat ederek sorumluluktan tamamen kurtulabilir⁴⁸. Bununla birlikte, kusursuzluğun ispatı aşamasına gelinebilmesi için öncelikle borç ihlali bulunması gerekmektedir. Yönetim organını oluşturan kişilerden birisi, vakıf tüzel kişisi ile arasındaki hukuki ilişki kapsamında doğmuş borçları ihlal etmediğini ispat ettiği takdirde sorumlular arasında yer almayacaktır. Ancak belirtmek gerekir ki genellikle kişilerden birinin sorumluluğunu doğuracak bir ihlalde bulunması, diğer kişilerin de yeterli gözetimi yerine getirmediğinden özen borcunu ihlal etmesi sonucunu getirir⁴⁹.

IV. SONA ERMESİ

A. Genel Olarak

Vakıf yönetim organını oluşturan kişilerin vakfa karşı hukuki sorumluluğunu doğuran koşullar gerçekleştikten sonra doğan tazminat borcunun sona ermesi esas itibarıyla borçların sona ermesine ilişkin genel durumlara tâbi olup özellik göstermemektedir. Bununla birlikte borcun ibra sözleşmesi aracılığı ile sona erdirilmesi ve zamanaşımına uğraması hususlarında, vakıf yönetim organını oluşturan kişilerin sorumluluğunun söz konusu olması nedeniyle karşılaşılabilecek birtakım farklı noktalar bulunmaktadır.

B. Zamanaşımı

Vakıf ile yönetim organını oluşturan kişiler arasındaki hukuki ilişki vekâlet sözleşmesi hükümlerine tâbi olduğu için TBK m. 147/I b. 5 uyarınca beş yıllık zamanaşımı süresi uygulama alanı bulur⁵⁰. Tazminat borçlarına ilişkin özel bir zamanaşımı başlangıcı (TBK m. 149) ve muacceliyet rejimi öngörülmediğinden, TBK m. 90 uyarınca zararın gerçekleşmesiyle birlikte tazminat borcunun doğumu üzerine zamanaşımının işlemesi gerekecektir⁵¹. Bununla birlikte yukarıda işaret edildiği üzere, alacaklı vakfın bu alacağını talep edebilmesi, ancak bu hususta temsil yetkisine sahip yönetim organı aracılığı ile mümkün olabilecektir. Dolayısıyla, alacaklı

⁴⁸ BK-FELLMANN, Art. 403 OR, N. 159 ve 162; AVCI, s. 83. Zira müteselsil borçlulardan biri diğerlerinin durumunu ağırlaştırmaz (TBK m. 165): VON TUHR / ESCHER, s. 306 vd.

⁴⁹ BK-FELLMANN, Art. 403 OR, N. 163, yazar bu durumda teselsülün İBK m. 51 uyarınca doğacağı kanısındadır.

⁵⁰ Karş. Dernek bağlamında aradaki ilişkinin vekâlet sözleşmesi hükümlerine tâbi olduğu kanaatine karşın on yıllık zamanaşımı fikrinde: ÇETİN, s. 211.

⁵¹ DEMİRSATAN, Barış, "Le délai absolu de prescription dans la responsabilité délictuelle en droit turc et le droit de l'accès effectif au tribunal", *GSÜHFD*, Y. 2019, S. 2, s. 737; KARA, Doğan, *Satış Sözleşmesi Çerçevesinde Ayrıptan Sorumlulukta Zamanaşımı ve Ayrıptan Doğan Def'i Hakları*, 1. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2020, s. 200.

adına borçludan borçluların talepte bulunması söz konusudur. Tazminat borcunun, alacağı talep etmeye yetkili yönetim organı dışında kalan, iradi bir organın üyeleri malvarlığında doğması gibi istisnai haller⁵² saklı kalırsa, vakfın tazminat alacağını talep etmesi hususunda fiili bir imkânsızlık bulunmaktadır⁵³.

Zamanaşımının durması kurumunun uygulamasına yol açan olgular dikkate alındığında, benzer şekilde alacaklının borçludan nesnel ve öznel sebeplerle talepte bulunamayacağı hallerin toplam yedi bentte düzenlendiği görülmektedir⁵⁴. Zamanaşımının durmasına yol açan olgularla birebir özdeşlik gösteren bu durumda da TBK m. 153 hükmü örnekseme yoluyla (MK m. 1/II) uygulanmalıdır⁵⁵. Zira TBK m. 153 hükmünde sayılan hallerde korunması hedeflenen menfaat bakımından vakfın, yönetim organı üyelerine karşı sahip olduğu tazminat alacağı açısından farklılık yoktur. Zamanaşımının durmayacağını kabul edilmesi halinde, sorumlu yönetim organı üyelerinin zararın doğmasından sonra beş yıl daha görevde kalmasıyla vakfın uğradığı zararı tazmin etme olanağı, sorumluların zamanaşımı def'ine başvuracakları öngörüsü kolaylıkla yapılabildiğinden, fiilen ortadan kalkmaktadır⁵⁶. Bu durumda, TBK m. 153'ün örneksemeyle uygulanmasıyla birlikte, tazminat borçlusu olup vakıf adına alacak talep etmeye yetkili organı oluşturan kişilerin görevlerinin sona ermesiyle ve talep hakkını fiilen ileri sürebilir yeni bir yetkili organın oluşumuyla birlikte, beş yıllık zamanaşımı süresi işlemeye başlayacaktır (TBK m. 153/II⁵⁷). Aksi halde vakıf fiilen tazminat alacağını elde etme hakkından yoksun

⁵² Bu ihtimalde de talebe yetkili organı oluşturan kişiler tazminat alacağının zamanaşımına uğramasına sebebiyet verdikleri takdirde bu durum onlar nezdinde ayrı bir sorumluluk sebebi teşkil edecektir.

⁵³ BSK-GRÜNINGER, Art. 83 ZGB, N. 26.

⁵⁴ BUCHER, s. 461; CR-PICHONNAZ, Pascal, Art. 134 CO, N. 1; ATF 134 III 294.

⁵⁵ ATF 120 II 112 “Benzer olgu durumları, mümkün mertebe, benzer bir hukuki anlayış gerektirir zira yasakoyucu tutarlı olmak ve çelişiklerden kaçınmak zorundadır”.

⁵⁶ Örnekseme yapılabileceği yönünde: SPIRO, Karl, **Die Begrenzung privater Rechte durch Verjährungs-, Verwirkungs- und Fatalefristen Band I**, 1. Basım, Stämpfli, Bern, 1975, §71, s. 152; GAÜCH, Peter, **Le contrat d'entreprise**, Çeviri: CARRON, Benoît, 1. Basım, Schulthess, Zürih, 1999, N. 2257; AYAN, Serkan, **Zamanaşımının Durması ve Zamanaşımının Kesilmesi**, 1. Basım, Adalet, Ankara, 2020, s. 46; İBK m. 134/b. 6 (TBK m. 153/b. 6)'nın geniş yorumlanması: BK-HERMANN, Becker, **Berner Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht Allgemeine Bestimmungen Art. 1-183 OR**, 2. Basım, Stämpfli & Cie, Bern, 1945, Art. 134 OR, N. 9; ATF 90 II 438. Aksi yönde: ATF 100 II 339; ATF 141 III 522. Bu durumun derdestliğinin zamanaşımını durdurmadığı Türk hukukuyla koşut 2011 yılı öncesi rejimde söz konusu olmadığı hakkında: BK-WILDHABER, Isabelle / DEDE, Sevdâ, **Berner Kommentar Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen Die Verjährung, Art. 127-142 OR**, 1. Basım, Stämpfli, Bern, 2021, Art. 134 OR, N. 5; Salt soyut dava edebilme ihtimalinin zamanaşımının durmasına engel olmaya yeterli sayılamayacağı: SCHWENZER, Ingeborg, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, 7. Basım, Stämpfli, Bern, 2016, N. 84.24.

⁵⁷ Tazminat alacağının zamanaşımına uğratılması halinde, bu durum özen borcuna aykırılık oluşturduğu ölçüde, alacağı talep etmeye yetkili yönetim organı üyelerinin sorumluluğu doğar. Bu çerçevede: İFM, 21.3.2007, 2A_579/2006 (Swisslex).

kalacaktır ve son tahlilde bu durum vakfın mahkemeye etkin erişim hakkını (AY m. 36/II, AİHS m. 6/I) dahi zedeleyebilir.

Bu sonuçtan kaçınmak amacıyla farklı bir çözüm olarak zamanaşımının dolduğunun ileriye sürülmesinin kategorik olarak TMK m. 2'ye aykırı addedilmesi akla gelebilir. Dürüstlük kuralı söz konusu olduğundan somut durum incelenmeksizin böylesi kategorik nitelendirmelerin isabeti son derece tartışmaya açıktır. Öte yandan, yönetim organını oluşturan kişilerin neden oldukları bir zararın varlığından ve tutarından haberdar olması da her zaman beklenemez. Bu nedenle hareketsizliği doğrudan doğruya dürüstlük kuralına aykırı kabul etmek uygun düşmez. Nihayet TMK m. 2 hükmünün, sözleşme yapma zorunluluğunda karşılaşıldığı gibi teknik anlamda yasanın varlığı gerekmedikçe yasa boşluğunu doldurma seçeneğinden sonra başvurulması gereken ikincil çare olduğu⁵⁸ göz önünde bulundurulursa, TBK m. 153 hükmünün örneksemeyle uygulanmasının en uygun ve teknik çözüm olacağı anlaşılacaktır. Bu noktada “istisnalar genişletilmez/*singularia non sunt extenda*” ilkesine dokunulmaz bir dogmaymışçasına bağlı kalmak doğru değildir⁵⁹.

C. İbra

Alacaklı ve borçlunun karşılıklı ve birbirine uygun irade açıklamalarıyla bir borcu sona erdirme hususundaki anlaşmalarını ifade eden ibra⁶⁰, vakfın tazminat

⁵⁸ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm I**, 7. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2014, §41 N. 5.

⁵⁹ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, §35 N. 36; SEROZAN, Rona, **Hukukta Yöntem - Mantık**, 2. Basım, Vedat, İstanbul, 2017, s 141; WOLF, Manfred / NEUNER, Jörg, **Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts**, 11. Basım, C.H. Beck, Münih, 2016, §6 N. 12; LEENEN, Detlef, **BGB Allgemeiner Teil: Rechtsgeschäftslehre**, 2. Basım, De Gruyter, Berlin, 2015, §23 N. 44; BOEMKE, Burkhard / ULRICI, Bernhard, **BGB Allgemeiner Teil**, 2. Basım, Springer, Berlin, 2014, §3 17; RÜBMANN, Helmut, **Bürgerliches Vermögensrecht**, 1. Basım, Universität des Saarlandes, Saarlandes, 2006, s. 85 “*singularia non sunt extendenda sine necessitate*”; WIEDE, Andreas, “Freie Wahl von Billigflaggen und kollisionsrechtlicher Arbeitnehmerschutz Ein Fallbeispiel zur Regelbildung”, **Festschrift für Anton K. Schnyder**, 1. Basım, Schulthess, Zürich Basel Cenevre, 2018, s. 479; KRAMER, Ernst A., **Juristische Methodenlehre**, 5. Basım, Stämpfli, Bern, 2016, s. 224-225; ATF 61 I 449 “*İstisna hükümlerinin dar yorumlanmasına, hükmün amacı ve anlamı daha geniş bir uygulamayı gerektirdiğinde cevaz verilemez*”.

⁶⁰ Sözleşme kurulduğu anda tazminat borcunun varlığı hususu şüpheli ise teknik olarak olumsuz borç tanınması sözleşmesi (VON TUHR / ESCHER, s. 179; GÜMÜŞ, M. Alper, **Türk-İsviçre Hukukunda İbra Sözleşmesi**, 1. Basım, Vedat, İstanbul, 2015, s. 52) kurulur. İbra sözleşmesi ve olumsuz borç tanınması sözleşmesi arasındaki temel farklılık borcun varlığının şüpheli olmasıdır (VON TUHR / ESCHER, s. 179; CR-PIOTET, Denis, Art. 115 CO, N. 6; AKSU, Mustafa, “Türk Borçlar Kanununun Getirdiği Yeniliklerden İbra”, **Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi**, Y. 2013, C. 8 (Prof. Dr. Aydın Zevkçiler'e Armağan), s. 114; GÜMÜŞ, İbra, s. 53). Bunun yanı sıra ibra sözleşmesinde borcun sona erdirildiği hususunda irade uyumlaşması bulunurken, olumsuz borç tanınmasında borcun var olmadığı hususunda iradeler uyuşur. Olumsuz borç tanınmasına konu borç gerçekten mevcutsa, ibra hükümlerini doğurur (BK-MÜLLER, Christoph, **Berner Kommentar Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen Art. 1-18 OR mit allgemeiner**

alacağı bakımından başvurulabilir bir sona erdirmeye yolu oluşturmaktadır. Başka bir deyişle vakfın temsile yetkili yönetim organının sorumlu kişilerle ibra sözleşmesi kurması kuramsal olarak mümkündür. Bununla birlikte zamanaşımı bahsinde işaret edildiği üzere, alacaklı sıfatıyla vakfı temsilen ibra sözleşmesinin kuracak kişiler kural olarak tazminat borçlusudur. Bu noktada temsilci olarak bu kişilerin kendileriyle temsil olunan aleyhine işlem yapma imkânı ilke olarak mevcut bulunmadığından⁶¹ kurulan ibra sözleşmesi geçersiz olur⁶². Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, belirlenen yeni yönetim organı örneği gibi, vakfın bu konuda sözleşme kurabilmesi için sorumlular ile temsile yetkili yönetim organının farklı kişiler olması gerekir⁶³. Fakat belirtmek gerekir ki TBK m. 27 uyarınca amaçta ahlaka aykırılık bulunmadıkça hüküm ifade edebilecek bu ibra sözleşmesi, sona erdirdiği alacak tutarınca, bu sözleşmenin vakıf adına kurulmasını sağlayan yönetim organı üyelerinin sorumluluğunu doğurur. Zira vakfın bu şekilde tazminat alacağından yoksun bırakılması özen borcu kapsamında değerlendirilemez.

Vakıf tüzel kişiliği yapılanmasına üye veya ortak sıfatlarının yabancı olması sebebiyle, Türk Ticaret Kanunu'nda anonim ortaklık yönetim kurulu üyeleri-

Einleitung in das Schweizerische Obligationenrecht, 1. Basım, Stämpfli, Bern, 2018, Art. 17 OR, N. 41; BUCHER, s. 399. İFM, 5.8.2013, 4A_191/2013 (Swisslex) “*Olumsuz borç tanınması mevcut bir borcu da konu alabilir; bu durumda ibra olarak sonuç doğurur (bkz. İBK m. 115)*”). Aksi takdirde delil (senet) işlevini haiz olur (Alman Federal İş Mahkemesi, 25.9.2013, 5 AZR 939/12; İspat aracı olarak olumsuz borç tanınması: HUGUENIN, Claire, **Obligationenrecht**, 2. Basım, Schulthess, Zürih, 2014, N. 727; BUCHER, s. 399). Borcun varlığı hususunda taraflar emin olmakla birlikte gerçekte bu borcun mevcut olmadığı ihtimalde, ibra sözleşmesi konu bakımından imkânsızlık sebebiyle TBK m. 27 uyarınca hükümsüzdür. Bu durumda çevirme (*Konversion*) yoluyla bu sözleşmeyi olumsuz borç tanınması saymak ve delil hükmü vermek uygun olacaktır.

⁶¹ Bu yasak ve yasağın sınırları hakkında: KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, §46 N. 63 ve 67; İNCEOĞLU, M. Murat, **Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil**, 1. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2009, s. 209 vd.; JdT 2001 I 131 “*Yönetim organı tüzel kişinin tek pahası değilse ancak sadece paydaşların çoğunluğu ise, durum farklıdır. Bu durumda bir menfaat çatışması ortadan ‘per se’ kalkmaz. ... bu itibarla izin veya icazetin verilmesi gerekir*”; Vakıf senedinin öncelikle dikkate alınacağı, hüküm bulunmadığı takdirde vakfın menfaatlerinin belirleyici olduğu: AVCI, s. 57-58.

⁶² Kendisiyle işlem yapma yasağı durumunda kural olarak yetkisiz temsilin sonuçları doğar (KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, §46 N. 64; SCHWENZER, N. 42.20). Ancak, vakfın kendilerine karşı olan alacağını sona erdirmeye amacı bulunduğundan bu halde yetkisiz temsilin sonuçlarından öncelikli olarak amaçta ahlaka aykırılık (*collusion*) sebebiyle TBK m. 27 uyarınca kesin hükümsüzlük gerçekleşecektir (Karş. Dürüstlük kuralına aykırılık gerekçesiyle: SCHWENZER, N. 41.09). Dolayısıyla vakıf senedinde temsile yetkili vakıf yönetim organının bünyesindeki kişilerle sözleşme kurabileceği yönünde bir hüküm bulunsa dahi, ibra sözleşmesi TBK m. 27 uyarınca kesin hükümsüzlükle malûl olmaktan kurtulmayacaktır. *Collusion* nedeniyle amaçtaki ahlaka aykırılık hususunda *mutandis mutatis*: KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, §50 N. 2. Hukukta çift etki kuramı kabul edildiği takdirde, ibra sözleşmesi hem yetkisiz temsil nedeniyle as-kıda hükümsüz, hem de ahlaka aykırılık nedeniyle kesin hükümsüz addedilebilecektir. Bu kuram ve isabeti hakkında: DEMİRSATAN, s. 8-9.

⁶³ Karş. Vakıf malvarlığının korunması ilkesine aykırı olacağından genel olarak vakıf yönetim organlarının ibra edilemeyeceği şeklinde: BK-RIEMER, Art. 83 ZGB, N. 11 ve 19; BSK-GRÜNİNGER, Art. 83 ZGB, N. 25a; CHK-EISENRING, Art. 83 ZGB, N. 9.

nin sorumluluğuna ilişkin olarak öngörülen ibra kurumunun veya bunun dernekler uygulamasındaki görünümünün örnekseme yoluyla uygulanması mümkün değildir⁶⁴. Ayrıca, öğretilerde büyük çoğunlukla bu kapsamdaki ibranın teknik anlamda sözleşme niteliğine sahip olmadığı, karar niteliğinde tek taraflı bir işlemler ifade ettiği kabul edilmektedir⁶⁵.

Vakıf senediyle ibraya yetkili bir organ öngörüldüğü takdirde, bu organın teknik anlamda bir olumsuz borç tanınması sözleşmesi kurmaya yetkili kılındığı ifade edilebilir⁶⁶. Bu ihtimalde, ibra beyanında bulunan bu organın ibra sebebiyle sorumlu tutulup tutulmayacağı iki noktaya göre belirlenmek gerekir. Öncelikle, ibra edilen şahısların vakfa karşı tazminat borcunun bulunmadığı kabulüyle⁶⁷ bu sözleşmeyi kurlmaları beklenir. İkinci olarak, bu kabule karşın tazminat borcu mevcutsa, bu hatalı kabulün özen borcuna aykırılık oluşturmaması ya da aykırılıkta kusursuz olunması zorunludur. Bu noktada özellikle Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılmış denetim sonuçları önem taşıyacaktır. Fakat bu organın ibra beyanında bulunmasına ibra edilen kişilerin hilesi yol açmışsa, olumsuz borç tanınması sözleşmesinin genel hükümler çerçevesinde iptal edilebilmesi mümkündür. Ancak salt tazminat alacağının yokluğu hususunda yanılığın mevcutsa, olumsuz borç tanınması iptal edilemez. Çünkü olumsuz borç tanınması, tanımı gereği, alacağın varlığı hususunda şüphe içerir⁶⁸. Bu konuda hataya düşmek, sözleşmenin iptali için temel hatası oluşturacak nitelikte bir saik hatası oluşturmaz. İptalin sağlanamaması halinde, ibra eden organının yukarıda ifade

⁶⁴ BK-RIEMER, Art. 83 ZGB, N. 11 ve 19; BSK-GRÜNINGER, Art. 83 ZGB, N. 25a; CHK-EISENRING, Art. 83 ZGB, N. 9; AKSOY DURSUN, s. 173. Bu kurum vakıf tüzel kişi yapılanmasına uygun düşmediğinden yasa boşluğundan söz etmek yerinde değildir. Mesela, sadece yönetim organının öngörülmesi mümkün olduğundan bu şekilde kurulmuş bir vakıfta Türk Ticaret Kanunu anlamında ibra kurumunu uygulamayacağı ve yasa boşluğunun bulunmadığı son derece açıktır. Aksi yönde: AÇIKGÖZ, Osman, "Vakıf Yönetim Organının İbrası ve Uygulanacak Hükümlerin Tespiti", **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Y. 2016, C. 22, S. 3, s. 69 ve 78.

⁶⁵ HUGUENIN, N. 728; BUCHER, s. 399; CR-PIOTET, Art. 115 CO, N. 6; AKSU, s. 115; GÜMÜŞ, İbra, s. 63. Aksi yönde örtülü öneri ve kabul suretiyle kurulan sözleşme görüşünde: KILIÇOĞLU, Ahmet M., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 22. Basım, Turhan, Ankara, 2018, s. 1069; Tazminat alacağının var olduğu durumda ibra sözleşmesinin bulunacağı fikrinde: ÇETİN, s. 187-188.

⁶⁶ BSK-GRÜNINGER, Art. 83 ZGB, N. 25a; Aksi yönde: BK-RIEMER, Art. 83 ZGB, N. 11.

⁶⁷ Vakıf senedinde olumsuz borç tanınmasına (ibraya) yetkili bir organın tanınmış olması halinde dahi, bu sözleşmenin geçerliliği TBK m. 27 hükmüne tâbidir. Vakıf tüzel kişiliğine zarar verme amacıyla bu sözleşmesinin kurulması halinde amaçtaki ahlaka aykırılık nedeniyle bu sözleşme kesin hükümsüz olur (Amaçtaki ahlaka aykırılığın gerçekleşmesi için bu amacın iki tarafca benimsenmiş olması veya bir tarafın bu amacın diğer tarafca bilinebilir olması gerekir: KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, §42 N. 45; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt I, 20. Basım, Vedat, İstanbul, 2022, N. 285-286). Sorumluların borcu bu ihtimalde devam edeceğinden, olumsuz borç tanınması için irade açıklanmasında bulunan organın, kaybettirdiği alacak hakkı gerekçesiyle sorumluluğu doğmayacaktır.

⁶⁸ VON TUHR / ESCHER, s. 179; GÜMÜŞ, İbra, s. 54.

edildiği şekilde özen borcuna aykırı davrandığı sonucuna varılmasıyla birlikte, ibra beyanında bulunan organın üyeleri vakfa kaybettirdikleri alacak nisbetinde sorumlu olacaklardır.

SONUÇ

Vakıf senedinde belirtilen amaç doğrultusunda faaliyet göstermek üzere tüzel kişilik kazandırılmış mal topluluğu olarak vakıflarda tek zorunlu organ, yönetim organıdır. Bununla birlikte Türk Medeni Kanunu vakıf örgütlenmesinin belirlenmesi hususunda geniş bir özgürlük öngörmüştür. Gerek organı oluşturan kişilerin belirlenme tarzı ve sayısı bakımından bu özgürlük geçerli iken gerekse işlevsel açıdan farklı organların öngörülmesi mümkündür. Bu çerçevede vakfın yönetim yapılanmasını oluşturan kişiler ile vakıf arasındaki hukuki ilişkiye vekâlet sözleşmesi hükümleri uygulanır. Bu ilişkiden doğan borçların yerine getirilmemesi halinde, diğer sorumluluk koşullarının da bulunması kaydıyla, vakıf zarara uğradığı takdirde vakıf yönetim organını oluşturan kişilerin vakfa karşı hukuki sorumluluğu doğar.

Bu çerçevede özellikle vakıf yönetim organını oluşturan kişilerin özen ve sadakat borçları sorumluluğunun doğumu için elverişlidir. Özen borcunun kapsamının belirlenmesinde nesnel olarak, üstlenilen görev ve yetkiler ölçüsünde, basiretli bir tüzel kişi yöneticisinin özeni esas alınır. Vakıflar Kanunu m. 10 hükmünde görevden alma sebebi olarak düzenlenen olgular da dikkate alınmalıdır. Bu görevin karşılıksız olarak gönüllülük esasıyla üstlenildiği gerekçesiyle özen borcunun kapsamının daraltılması söz konusu değildir. Kusur açısından, ticari işletme işleten vakıflarda, işletme kapsamında alınan birtakım riskin olumsuz sonuçlanmasının yönetim organının her durumda kusurlu sayılmasına neden olmayacağı, risk alınmasının ve riskin gerçekleşmesinin değerlendirilmesinin gerektiği kabul edilmelidir.

Vakfın iradi örgütlenmesi sorumluluğun belirlenmesine etkilidir. Bir kişinin ancak bünyesinde yer aldığı organın yetki ve görevleriyle sınırlı sorumlu olabilir. Bir organı oluşturan kişiler, birlikte vekâlet görevi taahhüt etmiş olduklarından TBK m. 511/III hükmü sınırlarıyla müteselsilen sorumlu olurlar. Farklı organları oluşturan kişiler arasındaki teselsül ilişkisi ise TBK m. 61'e dayanır.

Vakıf ile yöneticiler arasındaki sözleşme benzeri hukuki ilişkiden doğan borcun yerine getirilmemesinden meydana gelen sorumluluk söz konusu olduğundan, TBK m. 112 hükmü uygulanır. Bu bağlamda zararın tespitinde, vakfın bu ilişkiden doğan borçların yerine getirilmesine olan olumlu menfaati dikkate

alınır. Tazminatın belirlenmesi aşamasında vakfın müterafik kusuru, bu kusur sorumlu kişiler tarafından işlendiği ölçüde indirim sebebi olarak nazara alınmaz. Zira aksi yönde yorum, sorumluların kendi kınanabilir eylemlerinden yararlanması anlamına gelir. Sorumluluğun diğer esaslarına ilişkin olarak da TBK m. 112 hükmü uygulanır. Vakıflar Kanunu m. 10/IV hükmü, mevcut sorumluluk olanağını teyit eden bir hüküm olup TBK m. 112'ye göre öncelikli olarak uygulanmaz.

Vakfın yönetim organını oluşturan kişilere karşı olan tazminat alacağı zararın doğum anından itibaren başlamak üzere TBK m. 147 hükmü uyarınca beş yıllık zamanaşımına tâbidir. Bununla birlikte, bu alacağı vakıf adına talep etmeye yetkili vakıf yöneticileri bizatihi bu zarardan sorumlu ise, zamanaşımının durmasına ilişkin TBK m. 153 hükmü örneksemeye uygulama alanı bulur.

Vakıf tüzel kişiliğinin bünyesine anonim ortaklıklardaki ibra kurumunun uygulanması elverişsizdir. Ancak vakfın bu sorumluluğa ilişkin tazminat alacağını teknik olarak ibra sözleşmesine konu etmesi mümkündür. Ancak sorumlular ve bu sözleşmeyi kurmaya yetkili organ yetkileri aynı kişiler ise, bu sözleşmenin geçerli olarak kurulması hem temsilcinin kendisiyle işlem yapmaması ilkesi hem de amaçtaki ahlaka aykırılık nedeniyle mümkün değildir. Sorumlular ve sözleşme kurmaya yetkili kişiler arasında özdeşlik bulunmadığı takdirde, bu sözleşmenin yine amaçta ahlaka aykırılık nedeniyle kesin hükümsüz olması ihtimali mevcut olduğu gibi, geçerli olduğu varsayımda ibra sözleşmesi ile alacak kaybettirilmesi, bu sözleşmeyi vakıf adına kuran kişilerin özen borcuna aykırılık oluşturabilir. Aynı durum, yeni vakıf yönetim organı üyelerinin, önceki üyelere karşı tazminat alacağının zamanaşımına uğramasına sebebiyet vermeleri halinde de geçerlidir.

Hakem Değerlendirmesi : Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması : Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek : Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review : *Externally peer-reviewed.*

Conflict of Interest : *The author has no conflict of interest to declare.*

Grant Support : *The author declared that this study has received no financial support.*

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, Osman, “Vakıf Yönetim Organının İbrası ve Uygulanacak Hükümlerin Tespiti”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, Y. 2016, C. 22, S. 3.
- AEBERSOLD, Thomas / LEIMER, Rahel, **Orell Füssli Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch**, Orell Füssli, 4. Basım, Zürih, 2021 (Art. 83 ZGB).
- AKBULUT, P. Ezgi, **Vakıf Senedinin Tamamlanması ve Değiştirilmesi**, 2. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2022.
- AKINCI, Şahin, **Borçlar Hukuku Bilgisi**, 10. Basım, Sayram, Konya, 2017.
- AKSOY DURSUN, Sanem, **Vakfın Örgütlenmesi ve İşleyişi**, 1. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2021.
- AKSU, Mustafa, “Türk Borçlar Kanununun Getirdiği Yeniliklerden İbra”, **Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi**, Y. 2013, C. 8 (Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan).
- AKÜNAL, Teoman, **Türk Medenî Hukukunda Tüzel Kişiler**, 1. Basım, Beta, İstanbul, 1995.
- AMSTUTZ, Marc / GOHARI, Ramin Silvan, **Orell Füssli Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht**, 4. Basım, Orell Füssli, Zürih, 2023 (Art. 754 OR).
- ANTALYA, O. Gökhan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt II**, 1. Basım, Legal, İstanbul, 2015.
- ARAL, Fahrettin / AYRANCI, Hasan, **Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri**, 12. Basım, Yetkin, Ankara 2019.
- AVCI, Mehmet Özgür, **Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf Yönetim Organı**, 1. Basım, Beta, İstanbul, 2006.
- AYAN, Serkan, **Zamanaşımının Durması ve Zamanaşımının Kesilmesi**, 1. Basım, Adalet, Ankara, 2020.
- BOEMKE, Burkhard / ULRICI, Bernhard, **BGB Allgemeiner Teil**, 2. Basım, Springer, Berlin, 2014.

- BUCHER, Eugen, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil ohne Deliktsrecht**, 2. Basım, Schulthess, Zürih, 1988.
- BÜHLER, Ronald, **Orell Füssli Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht**, 4. Basım, Orell Füssli, Zürih, 2023 (Art. 403 OR).
- ÇAMOĞLU, Ersin, **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, 2. Basım, Vedat, İstanbul, 2007.
- ÇETİN, Orhan, **Dernek Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu**, 1. Basım, Yetkin, Ankara, 2019.
- DEMİRSATAN, Barış, “Le délai absolu de prescription dans la responsabilité délictuelle en droit turc et le droit de l'accès effectif au tribunal”, **GSÜHFD**, Y. 2019, S. 2.
- DEMİRSATAN, Barış, **Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Sözleşmenin Haksız Olarak Sona Erdirilmesi**, 2. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2021.
- DURAL, Mustafa / ÖĞÜZ, Tufan, **Kişiler Hukuku**, 23. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022.
- EISENRING Martin, **Handkommentar zum Schweizer Privatrecht Personen- und Familienrecht - Partnerschaftsgesetz Art. 1-456 ZGB - PartG**, 3. Basım, Schulthess, Zürih Basel Cenevre, 2016 (Art. 83 ZGB).
- EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 24. Basım, Yetkin, Ankara, 2019 (Genel Hükümler).
- EREN, Fikret, **Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, 7. Basım, Yetkin, Ankara, 2019 (Özel Hükümler).
- FELLMANN, Walter, **Berner Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Die einzelnen Vertragsverhältnisse Der einfache Auftrag, Art. 394-406 OR**, 1. Basım, Stämpfli, Bern, 1992 (Art. 398, 403 OR).
- GAUCH, Peter / SCHLUEP, Walter R. / EMMENEGGER, Susan, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil Band II**, 9. Basım, Schulthess, Zürih Basel Cenevre, 2008.
- GAUCH, Peter, **Le contrat d'entreprise**, Çeviri: CARRON, Benoît, 1. Basım, Schulthess, Zürih, 1999.
- GILLARD, Nicholas, “La responsabilité des administrateurs: principes et actions”, **Aspects actuels du droit de la société anonyme - Travaux réunis pour le 20ème anniversaire du CEDIDAC**, 1. Basım, CEDIDAC, Lozan, 2005.
- GÖKTÜRK, Kürşat, “Amerikan, Alman, İsviçre ve Türk Hukukunda İşadamı Kararı İlkesi”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Y. 2011, C. 2, S. 2.
- GRÜNINGER, Harold, **Basler Kommentar Zivilgesetzbuch I**, 6. Basım, Schulthess, Basel, 2016 (Art. 83 ZGB).
- GÜMÜŞ, M. Alper, **Türk-İsviçre Borçlar Hukukunda Vekilin Özen Borcu**, 1. Basım, Beta, İstanbul, 2001.

- GÜMÜŞ, M. Alper, **Türk-İsviçre Hukukunda İbra Sözleşmesi**, 1. Basım, Vedat, İstanbul, 2015 (İbra).
- GÜRZUMAR, Osman Berat, “Türk Medenî Kanunu’nun ‘Vakıflarda üyelik olmaz.’ Hükümünü İptâl Eden Anayasa Mahkemesi Kararı Hakkında”, **Halûk Konuralp Anısına Armağan**, C. 3, 1. Basım, Yetkin, Ankara, 2009.
- HELVACI, Mehmet, **Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu**, 1. Basım, Beta, İstanbul, 2001.
- HERMANN, Becker, **Berner Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht Allgemeine Bestimmungen Art. 1-183 OR**, 2. Basım, Stämpfli & Cie, Bern, 1945 (Art. 134 OR).
- HUGUENIN, Claire, **Obligationenrecht**, 2. Basım, Schulthess, Zürih, 2014.
- İNCEOĞLU, M. Murat, **Borçlar Hukukunda Doğrudan Temsil**, 1. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2009.
- KAPLAN, İbrahim, “Bankaların Gözetimi, Denetimi ve Hukuki Sorumluluk”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, Y. 2006, C. 23, S. 3.
- KARA, Doğan, **Satış Sözleşmesi Çerçevesinde Ayıptan Sorumlulukta Zamanaşımı ve Ayıptan Doğan Def’i Hakları**, 1. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2020.
- KENDİGELEN, Abuzer, **Yeni Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler**, 3. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2016.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 22. Basım, Turhan, Ankara, 2018.
- KOCAYUSUPPAŞAOĞLU, Necip, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm I**, 7. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2014.
- KRAMER, Ernst A., **Juristische Methodenlehre**, 5. Basım, Stämpfli, Bern, 2016.
- KURU, Baki, **Medenî Usul Hukuku El Kitabı**, Cilt I, 1. Basım, Yetkin, Ankara, 2020.
- LEENEN, Detlef, **BGB Allgemeiner Teil: Rechtsgeschäftslehre**, 2. Basım, De Gruyter, Berlin, 2015.
- LOSER, Peter, “Konkretisierung der Vertrauenshaftung”, **Zeitschrift für juristische Weiterbildung und Praxis (recht)**, Y. 1999.
- MUSTAKI, Guy, “Obligations et responsabilité des organes dirigeants découlant des normes de corporate governance”, **La Semaine judiciaire - doctrine (SJ)** 2006 II.
- MÜLLER, Christoph, **Berner Kommentar Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen Art. 1-18 OR mit allgemeiner Einleitung in das Schweizerische Obligationenrecht**, 1. Basım, Stämpfli, Bern, 2018 (Art. 17 OR).
- NOMER, Haluk N., **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 19. Basım, Beta, İstanbul, 2023.

- OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. I, 20. Basım, Vedat, İstanbul, 2022; C. II, 17. Basım, Vedat, İstanbul, 2022.
- OĞUZMAN, M. Kemal / SELİÇİ, Özer / OKTAY ÖZDEMİR, Saibe, **Kişiler Hukuku**, 20. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2022.
- ÖĞÜZ, Tufan, **Türk Hukukunda Vakıf Tüzel Kişiliğinin Hukuki Esasları**, 1. Basım, Beşir Kitabevi, İstanbul, 2007.
- ÖZ, Turgut, **İstanbul Şerhi-Türk Borçlar Kanunu ve Yürürlük Kanunu**, 3. Basım, Vedat, İstanbul, 2019 (TBK m. 112).
- ÖZTAN, Bilge, **Tüzel Kişiler**, 2. Basım, Turhan, Ankara, 1998.
- PEKCANITEZ, Hakan / TAŞ KORKMAZ, Hülya, **Pecanitez Usûl-Medenî Usûl Hukuku**, 15. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2017.
- PICHONNAZ, Pascal, **Commentaire Romand Code des obligations I**, 2. Basım, Helbing Lichtenhahn, Basel, 2012 (Art. 134 CO).
- PIOTET, Denis, **Commentaire Romand Code des obligations I**, 2. Basım, Helbing Lichtenhahn, Basel, 2012 (Art. 115 CO).
- RIEMER, Hans Michael, **Berner Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Einleitung und Personenrecht, Die juristischen Personen Die Stiftungen, Systematischer Teil und Kommentar zu Art. 80-89bis ZGB**, Stämpfli, 3. Basım, Bern, 1981 (Art. 83 ZGB).
- RÜßMANN, Helmut, **Bürgerliches Vermögensrecht**, 1. Basım, Universität des Saarlandes, Saarlandes, 2006.
- SARI, Suat, **Vekalet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi**, 1. Basım, Beşir Kitabevi, İstanbul, 2004.
- SCHWENZER, Ingeborg, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, 7. Basım, Stämpfli, Bern, 2016.
- SEROZAN, Rona / ENGİN, B. İlkey / ATAMER, Yeşim M., **Medeni Hukuk**, 9. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2022.
- SEROZAN, Rona, **Hukukta Yöntem - Mantık**, 2. Basım, Vedat, İstanbul, 2017.
- SPIRO, Karl, **Die Begrenzung privater Rechte durch Verjährungs-, Verwirkungs- und Fatalefristen Band I**, 1. Basım, Stämpfli, Bern, 1975.
- TANDOĞAN, Haluk, **Türk Mes'uliyet Hukuku**, 1. Basım, Vedat, İstanbul, 2010.
- TEKBEN, Tuğçe, **Vekâlet İlişkilerinde Vekâlet Vereninin Talimatı ve Hukuki Sonuçları**, 1. Basım, On İki Levha, İstanbul, 2021.
- TEKİNALP, Ünal, **Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku**, 4. Basım, Vedat, İstanbul, 2015.
- TEKİNAY, S. Sulhi / AKMAN, G. Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 7. Basım, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993.

- VON TUHR, Andreas / ESCHER, Arnold, **Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts - Band II (mit Supplement)**, 3. Basım, Schulthess, Zürich, 1984.
- WEBER, Rolf H., **Basler Kommentar Obligationenrecht I**, 6. Basım, Helbing & Lichtenhahn, Basel, 2015 (Art. 398, 403 OR).
- WERRO, Franz, **Commentaire Romand Code des obligations I**, 2. Basım, Helbing Lichtenhahn, Basel, 2012 (Art. 403 CO).
- WIEDE, Andreas, “Freie Wahl von Billigflaggen und kollisionsrechtlicher Arbeitnehmerschutz Ein Fallbeispiel zur Regelbildung”, **Festschrift für Anton K. Schnyder**, 1. Basım, Schulthess, Zürich Basel Cenevre, 2018.
- WIEGAND, Wolfgang, **Basler Kommentar Obligationenrecht I**, 6. Basım, Helbing & Lichtenhahn, Basel, 2015 (Art. 100 OR).
- WILDHABER, Isabelle / DEDE, Sevda, **Berner Kommentar Obligationenrecht, Allgemeine Bestimmungen Die Verjährung, Art. 127-142 OR**, 1. Basım, Stämpfli, Bern, 2021 (Art. 134 OR).
- WOLF, Manfred / NEUNER, Jörg, **Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts**, 11. Basım, C.H. Beck, Münih, 2016.
- YAVUZ, Cevdet, **Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler**, Cilt 2, 11. Basım (Hazırlayanlar: YAVUZ, Cevdet / ACAR, Faruk / ÖZEN, Burak), Beta, İstanbul, 2022.